

Nr 28

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken jämte motion i ämnet.

Genom en den 14 februari 1969 dagtecknad proposition, nr 26, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.

I anledning av propositionen har väckts en motion, nr 922 i första kammaren, av herrar *Alexanderson* och *Ernulf*. Motionsyrkandet är intaget nedan på s. 3. Motionens motivering återfinns på s. 14.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i rättegångsbalken som har aktualiserats av det arbete på uppbyggnaden av ett rättsväsendets informationssystem (RI) som bedrivs inom justitiedepartementet. Detta arbete är ett led i strävandena att rationalisera de rättsvårdande organens verksamhet. I en första etapp av RI samordnas det allmänna kriminalregistret med det hos rikspolisstyrelsen förda s. k. personregistret och läggs om för automatisk databehandling i den datamaskinanläggning som styrelsen förfogar över. Uppgiftslämnandet från domstolar och andra myndigheter till registren skall samtidigt förenklas. Kopia av dom eller beslut som skall registreras skall användas som meddelande till registren i stället för uppgifter enligt de särskilda formulär som nu begagnas. Med anledning härav föreslås bl. a. att Kungl. Maj:t bemyndigas meddela närmare föreskrifter om avfattning av dom och beslut i brottmål. Avsevärda arbetskraftsbesparingar beräknas särskilt inom rättsväsendets olika organ.

Förslaget

Lagförslaget har följande lydelse.

Lag

om ändring i rättegångsbalken

Härigenom förordnas, *dels* att 30 kap. 5—7 och 10 §§ rättegångsbalken¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges, *dels* att i balken skall införas två nya paragrafer, 30 kap. 14 § och 45 kap. 18 §, av nedan angiven lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

30 KAP.

5 §.

Dom skall — — — — — tilltalades försvarare;
3. parternas yrkanden och de om- 3. domslutet;
ständigheter, varå de grundats;

4. domskälen med uppgift å vad i målet är bevisat; samt

5. domslutet.

4. parternas yrkanden och de om-
ständigheter, varå de grundats; samt

5. domskälen med uppgift å vad i
målet är bevisat.

Högre rätts — — — — — rätts dom.

Äger part — — — — — 14 §.

6 §.

I mål, som rör allenast ansvar för brott, må, om den tilltalade erkänt gärningen och annan brottspåföljd än böter ej ådömes, domen utfärdas i förenklad form. Dom, varigenom högre rätt fastställer lägre rätts dom, må ock utfärdas i förenklad form. Närmare bestämmelser därom meddelas av Konungen.

I mål, som rör allenast ansvar för brott, må, om den tilltalade erkänt gärningen och annan brottspåföljd än böter ej ådömes, domen utfärdas i förenklad form. Dom, varigenom högre rätt fastställer lägre rätts dom, må ock utfärdas i förenklad form.

7 §.

Innan dom — — — — — stadgar därom.

Då huvudförhandling — — — — — domens meddelande.

Avgöres mål — — — — — till parterna.

Avkunnande av dom må ske genom återgivande av domskälen och slutet jämte meddelande av fullföljdshänvisning.

Avkunnande av dom må ske genom återgivande av domslutet och skälen jämte meddelande av fullföljdshänvisning.

¹ Senaste lydelse av 30 kap. 6 § se 1964:166 och av 30 kap. 7 § se 1956:587.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

När mål avgjorts, skall skriftlig underrättelse om utgången i målet snarast givas den tilltalade. Närmare föreskrifter härom meddelas av Konungen.

10 §.

Vad i 2 och 7 §§ är stadgat om dom äge motsvarande tillämpning i fråga om slutligt beslut. Å sådant beslut skola ock bestämmelserna i 5 och 8 §§ tillämpas, om frågans beskaffenhet fordrar det. Meddelas slutligt beslut i samband med dom, skall det upptagas i domen.

Vad i 2 och 7 §§ är stadgat om dom äge motsvarande tillämpning i fråga om slutligt beslut. I den mån ej annat föreskrivits med stöd av 14 §, skola ock bestämmelserna i 5 och 8 §§ tillämpas å sådant beslut, om frågans beskaffenhet fordrar det. Meddelas slutligt beslut i samband med dom, skall det upptagas i domen.

Äger part — — — — — 14 §.

14 §.

Närmare föreskrifter om avfattning av dom och beslut meddelas av Konungen.

45 KAP.

18 §.

Närmare föreskrifter om avfattning av stämningsansökan och stämning, som utfärdas av åklagare, meddelas av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer. Förordnande om ikraftträdande får begränsas till viss eller vissa domstolar och till vissa av de nya bestämmelserna.

Motionsyrkandet

I motionen hemställs att riksdagen måtte avslå förslaget om standardisering av domsskrivningen, att riksdagen i andra hand, om förslaget om formalisering av domsskrivningen bifalles, avslår förslaget om ändring i den inbördes ordningen av domens olika moment, i kap. 30, 5 och 7 §§ rättegångsbalken.

Lagrådsremissen

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Kling*, inledningsvis följande.

De rättsvårdande organen i vårt land — polis, åklagare, domstolar och myndigheter inom kriminalvården — är i stor utsträckning skyldiga att för central registrering och andra ändamål lämna uppgifter om brott och om dem som har dömts för brott. Uppgiftslämnandet och förandet av olika register är med nuvarande arbetsmetoder både tidsödande och kostnadskrävande. En viss dubbelregistrering är också oundviklig. Det är därför naturligt att man på senare tid riktat uppmärksamheten på de möjligheter den automatiska databehandlingen (ADB) erbjuder att rationalisera handläggningsrutiner av sådant slag. Genom en övergång till ADB kan uppgiftslämnandet begränsas och förenklas och dubbelregistreringen minskas. Samtidigt blir det lättare att få snabb information för olika ändamål.

I prop. 1968: 82 ang. ändring av bestämmelserna om strafföreläggande m. m. (s. 50—52) nämnde jag, att samarbetsorganet för ADB inom rättsväsendet (riksdagsberättelsen 1968: Ju 59) sedan en tid tillbaka undersöker möjligheterna att successivt bygga upp ett på ADB-teknik baserat, enhetligt informationssystem för rättsväsendet (RI). Jag omtalade vidare, att samarbetsorganet år 1967 lagt fram ett preliminärt förslag till ett delsystem för maskinell bearbetning av handlingar som upprättas i olika faser av förfarandet vid beivrande av brott. I en redan påbörjad första etapp av detta system läggs det allmänna kriminalregistret om för ADB. Avsikten är, att registret skall samordnas tekniskt med det hos rikspolisstyrelsen förda s. k. personregistret (jfr prop. 1968: 1 bil. 4 s. 25, 28 och 70). Uppgiftslämnandet från domstolar och andra myndigheter till registren skall enligt förslaget samtidigt förenklas. Kopia av dom eller beslut som skall registreras skall användas som meddelande till registren i stället för uppgifter enligt de särskilda formulär som nu används. Samarbetsorganet har för detta ändamål föreslagit, att domstols avgörande i brottmål delvis avfattas enligt formulär på tryckt blankett.

Med anledning av den föreslagna omläggningen av domstolarnas uppgiftslämnande rörande domar och beslut i brottmål har inom justitiedepartementet upprättats en promemoria angående formulär till dom i brottmål m. m. (Stencil Ju 1968: 5), vari bl. a. föreslås vissa ändringar i 30 kap. rättegångsbalken (RB).

Över departementspromemorian har efter remiss yttranden avgetts av justitiekanslern (JK), nedre justitierevisionen, riksåklagaren (RÅ), samtliga hovrätter, häradshövdingarna i Södra Roslags domsaga, Svartlösa domsaga, Uppsala läns norra domsaga, Östbo och Västbo domsaga, Skövde domsaga, Listers och Sölvesborgs domsaga, Frosta och Eslövs domsaga, Askims

och Mölndals domsaga, Jösse domsaga, Jämtlands östra domsaga och Piteå domsaga, borgmästarna i Stockholms och Göteborgs rådhusrätter samt i rådhusrätterna i Uppsala, Hälsingborg, Sundsvall och Umeå, rådhusrätten i Jönköping, rikspolisstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen, statskontoret, statistiska centralbyrån, kontrollstyrelsen, riksdagens justitieombudsman Bexelius (JO), Föreningen Sveriges häradshövdingar och stadsdomare, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Juristförbund och Domstolarnas kanslipersonalförening. Häradshövdingarna i Södra Roslags domsaga och Piteå domsaga samt borgmästaren i rådhusrätten i Sundsvall har såsom eget yttrande åberopat det av Föreningen Sveriges häradshövdingar och stadsdomare avgivna remissvaret.

Frågan om införande av skyldighet för domstol att delvis avfatta avgörande i brottmål enligt formulär har nu närmare övervägts inom justitiedepartementet. I anslutning till den nu berörda frågan har även tagits upp två andra spörsmål rörande ändring i RB, vilka har visst samband med samarbetsorganets förslag. Det ena gäller underrättelse till tilltalad om dom i brottmål och det andra anpassning av stämningsansökan och stämning, som utfärdas av åklagare, till ADB-rutiner.

Avfattning av dom i brottmål enligt formulär m. m.

I lagrådsremissen lämnas en redogörelse för gällande ordning, vissa statistiska uppgifter, innehållet i departementspromemorian samt remissyttrandena däröver m. m. I dessa delar får utskottet hänvisa till propositionen s. 6—41.

Departementschefen anförde i denna del följande allmänna synpunkter.

Det hos kriminalvårdsstyrelsen förda kriminalregistret håller f. n. på att läggas om för ADB. Avsikten är, att registret småningom skall samordnas i tekniskt avseende med det personregister som förs hos rikspolisstyrelsen. Efter samordningen skall rikspolisstyrelsen överta anvaret för kriminalregistret. Omläggningen och samordningen ingår i den första etappen av det informationssystem för rättsväsendet som är under uppbyggnad (RI). Som ett ytterligare led i etapp 1 av RI har samarbetsorganet för ADB inom rättsväsendet föreslagit att uppgiftslämnandet till de nämnda registren skall anpassas till ADB. Enligt samarbetsorganets förslag skall behövliga underrättelser till registren om domar i brottmål lämnas genom att domstolarna sänder in kopior av avgörandena för databehandling vid en datacentral. Enligt förslaget skall domen med tanke härpå i vissa delar (rubriken och domslutet) avfattas enligt formulär som är lämpat för sådan bearbetning. Under den fortsatta utbyggnaden av RI avses domar i brottmål skola databehandlas också för andra ändamål. Vid den tidpunkt då den planerade samordningen av kriminalregistret och rikspolisstyrelsens personregister beräknas

vara avslutad — enligt nuvarande planer våren 1970 — skall även maskinell bearbetning av brottmålsdomar med tanke på saköreslängd och rättsstatistik äga rum (etapp 2). Samarbetsorganet räknar vidare med att man i en tredje etapp av RI skall kunna bearbeta domar maskinellt för vissa andra ändamål.

Den fortsatta övergången till ADB inom rättsväsendet kommer uppenbarligen att kräva åtskilliga ändringar i nuvarande handläggningsrutiner. Ett ändamålsenligt utnyttjande av datatekniken kan knappast ske utan att arbetsmetoderna omprövas. Detta gäller särskilt omläggningar av den storlek som RI representerar. Övergången till ADB gör det också nödvändigt att överväga vissa ändringar i gällande lagstiftning. Jag tänker här inte bara på sådana författningsändringar som direkt föranleds av en omorganisation av viss verksamhet, t. ex. om en myndighet skall överta ansvaret för en uppgift som tidigare åvilat annan myndighet, utan också på sådana ändringar som kan behöva göras i själva handläggningsreglerna. Ett exempel på ändringar av det senare slaget utgör de jämkningar i bestämmelserna om straffföreläggande som år 1968 har genomförts som en förberedelse till övergång till ADB-teknik inom detta förfarande (prop. 1968: 82, 1LU 37, rskr 274). Den nu ifrågasatta omläggningen av domsskrivningen i brottmål är ett ytterligare exempel härpå.

För att bedöma lämpligheten av den föreslagna ändringen i fråga om domsskrivningen skulle det givetvis i och för sig ha varit önskvärt att ha tillgång till ett fullständigt förslag till nya handläggningsrutiner för avfattning av dom och expediering av uppgift om domen till RI. Även om åtskilligt detaljarbete återstår, kan emellertid principerna för en sådan omläggning slås fast redan nu. En definitiv övergång till ett system med formulär till dom i brottmål kan f. ö. knappast ske, innan formulären har prövats praktiskt under viss tids försöksverksamhet vid olika domstolar. En sådan försöksverksamhet torde med tanke på de önskemål om formulärens innehåll och uppställning som har framförts från samarbetsorganets sida inte kunna påbörjas utan att Kungl. Maj:t erhållit bemyndigande att meddela föreskrift härom. Med hänsyn härtill och då RI-förslaget aktualiserar endast mindre ändringar i RB, anser jag betänkligheter inte behöva möta att redan nu pröva frågan om införande av skyldighet för domstol att avfatta dom i brottmål enligt formulär (jfr prop. 1968: 82 s. 52).

RB utgår från att domstolarna i princip själva har rätt att bestämma hur deras avgöranden skall avfattas i formellt hänseende. I fråga om domar uppställs i RB endast det minimikravet, att domens huvudsakliga delar skall skrivas i skilda avdelningar. Vad gäller beslut behöver inte ens detta krav alltid iakttas. Domstolarnas frihet att avfatta sina domar efter eget skön begränsas dock i viss utsträckning av de straffrättsliga författningar som de har att tillämpa. I den mån sådana författningar påbjuder användning av vissa

benämningar för brott eller påföljder har domstolarna givetvis att rätta sig härefter vid utformningen av sina avgöranden.

Orsakerna till att domstolarna lämnats en förhållandevis stor frihet att bestämma den formella gestaltningen av sina avgöranden är flera. Jag inskränker mig här till att erinra om att underrätternas domar ända till ikraftträdandet av 1942 års rättegångsreform inte avfattades som självständiga handlingar utan ingick i de fortlöpande protokollen i målen (domboken). Några särskilda bestämmelser om domarnas formella avfattning gällde (med ett undantag som här saknar intresse) inte enligt äldre RB. Med nya RB infördes den nyheten att domen alltid skulle sättas upp särskilt och avfattas som ett från protokollet fristående utlåtande. Någon närmare reglering av domens formella gestaltning ansågs emellertid inte behövlig. RB:s fåtaliga regler om domens utformning syftar närmast till att åstadkomma överskådlighet och reda i domens uppställning.

Den ifrågasatta formaliseringen av domsskrivningen måste mot bakgrund av det nu anförda i främsta rummet ses som ett led i det allmänna arbetet att utnyttja ADB inom rättsväsendet. För att rätt förstå innebörden av samarbetsorganets förslag till förenkling av uppgiftslämnandet om brott och om dem som har dömts för brott torde det vara nödvändigt att något beröra de principer efter vilka RI skall byggas upp. Endast s. k. primärdata, t. ex. uppgifter om brottsanmälan eller domstols dom, skall bearbetas maskinellt. De uppgifter som behövs för RI hämtas direkt från den originalhandling som har upprättats under brottmålsprocessen eller från en kopia av handlingen. Särskilda underlag för stansning skall sålunda regelmässigt inte finnas. Härigenom undviks sådana fel som kan uppkomma om uppgifterna måste föras över från originalhandlingen till en annan handling innan databehandlingen kan ske. Uppgifter om samma primärdata lämnas i princip bara en gång till RI. Därefter skall endast ändringar av dessa rapporteras, t. ex. om ett beslut ändras efter överklagande. Begrepp och benämningar av olika slag bör vara enhetliga i de olika delsystem som skall ingå i RI. Beteckningarna bestäms med hänsyn till hela rättsväsendets behov. Härigenom kan maskinella överföringar lättare ske mellan olika delsystem.

Någon tvekan torde inte behöva råda om att de nu antydda principerna i och för sig är ändamålsenliga och att de följaktligen garanterar, att uppbyggnaden av det planerade informationssystemet sker på ett sätt som är lönsamt. I själva verket synes endast två av grundsatserna kunna vålla svårigheter i det sammanhang varom nu är fråga, nämligen principen att primärdata skall hämtas direkt från originalhandling eller kopia av denna och principen om enhetliga begrepp och benämningar. Vad angår den förra av dessa två principer vill jag till en början erinra om följande.

Frågan hur datainsamlingen skall gå till är ett av de viktigare momenten i uppbyggnaden av ett datasystem. Som allmän regel gäller härvid att de data

som skall behandlas bör fångas så nära källan som möjligt. Från ADB-synpunkt är det idealiskt, om de dokument som data registreras på kan läsas direkt in i datamaskinen eller utgöra direkt underlag för stansning. Det ligger i öppen dag att en sådan princip inte utan vidare låter sig förverkligas när det gäller att hämta data ur en dom. Ett oeftergivligt krav är, att domen utformas på sådant sätt att parter och andra som önskar ta del av den utan svårighet kan tillgodogöra sig dess innehåll. En formalisering av domen får inte heller försvåra arbetet för de myndigheter som har att ta befattning med domen för dess verkställande eller för annat ändamål. Som har framhållits i departementspromemorian bör man emellertid inte överdriva farhågorna för att domens primära uppgifter inte skulle kunna tillgodoses om den avfattas enligt formulär. Genom en schematisering av domens uppställning kan den i själva verket i åtskilliga fall bli mer lättillgänglig än vad som är fallet när den ställs upp på traditionellt sätt. Den tvekan som kan råda torde främst hänföra sig till frågan om domen — såsom har föreslagits från samarbetsorganets sida — utöver nuvarande uppgifter skall innehålla uppgifter, som skrivs i förkortad form. Att helt undvika förkortade benämningar i domen torde inte vara möjligt, om man vill acceptera tanken att en kopia av domen skall kunna utgöra underlag för direkt bearbetning i ADB-syfte. Att samma uppgift anges såväl i klartext som i förkortad form är enligt min mening inte oförenligt med de krav på domens utformning som jag angett nyss. Däremot bör det inte förekomma att uppgifter i domen anges enbart med en förkortad benämning, som inte kan förstås utan förklaring. Vid remissbehandlingen av promemorian har allmänt konstaterats att det från de nu behandlade synpunkten inte möter något principiellt hinder att domen avfattas enligt formulär. Även jag ansluter mig till denna uppfattning.

Principen om direkt bearbetning av en kopia av domen för ADB-ändamål måste ses också ur en annan synvinkel. Brottmålsdomen innehåller f. n. endast en del — låt vara de viktigaste — av de uppgifter som behövs för kriminalregistret. De uppgifter som dessutom fordras för registret lämnas med nuvarande ordning tillsammans med de uppgifter som hämtas ur domen på en särskild uppgiftsblankett. Den av samarbetsorganet förordade omläggningen av domsskrivningen aktualiserar frågan hur de uppgifter som inte ingår i domen skall tillhandahållas registret. Motsvarande problem uppkommer under etapp 1 av RI även beträffande uppgifter till de centrala polisregistren, under etapp 2 i fråga om uppgifter till rättsstatistik och saksöreslängd och under etapp 3 och senare etapper beträffande flera andra typer av uppgiftslämnande som åvilar domstolarna. I departementspromemorian har frågan inte fått någon slutlig lösning. I de utkast till domsformulär som fogats till promemorian har tagits med vissa formaluppgifter som nu regelmässigt inte inflyter i domen. I ett par fall, nämligen beträffande uppgifter om tiden för brottet och antal brott av samma slag, har anvisats

den utvägen att uppgifterna anges på särskild plats på kopian av domen. I fråga om uppgifter till rättsstatistiken har i promemorian hänvisats till att en del av dessa under den fortsatta utbyggnaden av det planerade informationssystemet kommer att kunna tillhandahållas statistiska centralbyrå från RI, medan övriga uppgifter även i fortsättningen torde få samlas in från domstolarna.

Den nu berörda frågan har givetvis stor betydelse för ställningstagandet till den ifrågasatta omläggningen av domsskrivningen. Som har framhållits under remissbehandlingen bör uppläggningsplaneringen av dataskytsystem av det slag RI representerar föregås av en så allsidig inventering av föreliggande informationsbehov att dessa samtliga, i den mån det är ändamålsenligt, kan tillgodoses och att dubbelrapportering elimineras. Man riskerar annars att senare få vidta justeringar i systemet. Samarbetsorganet har undersökt informationsbehovet i brottmålsprocessen — tagen i vid mening — och år 1967 upprättat en systemskiss, som har grundats på denna inventering. Systemskissen är utgångspunkt för den etappindelning som har föreslagits av samarbetsorganet. Det bör understrykas, att det av både tekniska och andra skäl är uteslutet att utreda och bygga upp RI som ett totalt projekt. Uppbyggnaden måste ske i etapper. Varje sådan etapp bör bestämmas så, att den är lönsam och kan bilda en om än temporär slutpunkt.

Frågan hur de uppgifter som f. n. inte ingår i domen skall tillhandahållas RI torde i första hand få bedömas med hänsyn till de etapper av systemet som nu kan överblickas (etapp 1—3). Att låta alla dessa data inflyta i domen med tanke på direkt bearbetning av en kopia av domen är inte någon framkomlig väg. En sådan lösning skulle medföra att domen blev svåröverskådlig och onödigt detaljerad. Eftersom den rättsbildade domaren svarar för riktigheten av de uppgifter som tas med i domen, skulle denna lösning vidare leda till att domaren ålades en vidsträckt granskningsplikt i fråga om en rad formaluppgifter som han inte har i dag. Detta skulle — såsom har betonats av bl. a. hovrätten för Övre Norrland — leda till en inte önskvärd omfördelning av mindre kvalificerade arbetsuppgifter från tingsnotarier och icke rättsbildad personal till dömande personal.

En annan lösning är att låta domens innehåll vara i stort sett oförändrat och i stället komplettera domen med de uppgifter som behövs för olika ändamål. Vid de undersökningar som har företagits inom justitiedepartementet har konstaterats, att de kompletterande data som fordras under etapp 1—3 inte är fler än att de till stor del skulle kunna antecknas i marginalen till en kopia av domen. Hur övriga uppgifter skall noteras är huvudsakligen en praktisk fråga, vars svar torde få ges under de fortsatta undersökningarna av RI-projektet. Det kan anmärkas, att en del av de uppgifter som f. n. lämnas av domstol i samband med dom framdeles sannolikt kan tillföras RI genom databehandling av uppgifter i personundersökning eller annan originalhandling som upprättas under förfarandet vid beivrande av brott. Den nu

skisserade lösningen har flera fördelar. Principen att primärdata hämtas direkt från en kopia av en originalhandling förverkligas i stor utsträckning. Själva domen belastas inte med formaluppgifter som kan göra den svår-förståelig för den som skall ta del av den. Ansvar för ifyllande och läm-nande av de kompletterande uppgifterna på domskopian kan anförtros tings-notarier och icke rättsbildad personal i enlighet med den praxis som följs nu eller delegeras till sistnämnda personalkategori i större utsträckning än f. n. Härtill kommer att uppgiftslämnandet kan begränsas och förenklas. Mot bakgrund härav anser jag några betänkligheter mot samarbetsorganets förslag beträffande domsskrivningen inte behöva möta med tanke på hur uppgiftslämnandet skall ordnas i fråga om data som nu inte ingår i domen.

Den andra av de principer för uppbyggnaden av RI som kan bereda svår-igheter i detta sammanhang rör användningen av enhetliga begrepp och benämningar. Som jag har nämnt inledningsvis är domstolarna redan nu skyldiga att vid avfattningen av dom begagna de benämningar för brott och påföljder som är föreskrivna i straffrättsliga författningar. I åtskilliga fall har emellertid sådana benämningar inte satts ut i de författningar som inne-håller straffbestämmelser. När det gäller rena formaluppgifter saknas vi-dare i stor utsträckning bindande föreskrifter om hur uppgifterna skall for-muleras. En övergång till ADB-system gör det nödvändigt att meddela exak-ta anvisningar för formuleringen av de data som skall behandlas. I departe-mentspromemorian har närmare belysts vad sådana anvisningar skulle kunna tänkas innehålla. Vid promemorian har också fogats exempel på dels standardiserade benämningar på vanligen förekommande författningar, dels nomenklatur vid angivande av påföljder m. m. Promemorieförslaget har i dessa delar i allmänhet lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. De invändningar som har framförts gäller — bortsett från påpekanden om att nomenklaturen måste göras så tydlig, att dess användning inte försvårar allmänhetens och främst parternas möjligheter att tillgodogöra sig domen — enskildheter i fråga om utformningen av förkortade benämningar. För egen del anser jag inte några principiella invändningar kunna riktas mot ett system med sådana benämningar på främst författningar, brott och påfölj-der. Gäller det en benämning på en gärning, som är belagd med straff i en författning som tillkommit under riksdagens medverkan, och saknas särskilt brottsnamn i författningen, måste det dock i regel antas att bindande före-skrift om viss benämning inte kan meddelas av Kungl. Maj:t ensam. Att en-bart av ADB-hänsyn genomföra ändringar i alla de lagar och andra författ-ningar där särskilda brottsnamn saknas kan inte gärna komma i fråga. Jag utgår emellertid från att något hinder inte föreligger att i sådana fall rekommendera att brottet anges på visst sätt.

Från domstolshåll har som en allmän erinran mot förslaget om införande av skyldighet att skriva dom enligt formulär framhållits att det inte är möj-ligt att konstruera ett domsformulär, som lämpar sig även för mer inveck-

lade fall. I en del andra remissyttranden har å andra sidan framförts tanken på ett system med flera typer av formulär avpassade efter domslutets innehåll. Den fortsatta undersökningen av domsformulärfrågan inom justitiedepartementet har visat att åtskilliga nackdelar är förknippade med det i departementspromemorian framlagda förslaget till ett formulär som skulle kunna begagnas såväl i enkla fall som i fråga om komplicerade domar. Jag vill här särskilt erinra om att det övervägande antalet domar rör bifallna åtal, som inte föranleder förändring av tidigare ådömd påföljd eller kombination av olika påföljder. Det är olämpligt att för domar av enkelt slag använda invecklade formulär som till största delen blir utfyllda. Ett förverkligande av RI-förslaget förutsätter därför enligt min mening att man använder ett system med flera typer av formulär, anpassade främst efter frekvensen av olika typer av domslut. Jag vill emellertid tillägga, att en formalisering av brottmålsdomarna självfallet inte får leda till uppkomsten av en svåröverskådlig formulärflora. Av lönsamhetsskäl kan det bli nödvändigt att en del mindre frekventa typer av domar lämnas utanför. Även i sådana fall bör emellertid domen i tillämpliga delar ställas upp i den ordning som anvisas i formulären.

RI-förslaget ger också anledning att ta upp en del andra principiella spörsmål rörande avfattning av dom. Det bör understrykas, att en formalisering av det slag varom nu är fråga inte är avsedd att inkräkta på domstolarnas rätt att ensamma bestämma det sakliga innehållet i domen och följaktligen inte heller är avsedd att påverka domskälens utformning. Några remissinstanser har erinrat om att RB är skriven med noggrann parallellitet mellan tvistemål och brottmål. En omläggning av brottmålsdomarnas uppställning borde därför åtföljas av motsvarande ändring för tvistemålsdomarnas del. Jag vill med anledning härav påpeka, att man inom RI-projektets ram f. n. gör en inventering av eventuella primärdata för RI på tvistemålssidan. Det är ovisst, när resultatet av denna undersökning kan föreligga. Jag är därför inte beredd att i detta sammanhang ta upp den principiella frågan om hur dom i tvistemål bör utformas. Till ett par mindre spörsmål, som är av betydelse även för tvistemålsdomens utformning — frågan om domslutets placering och utformning av brottmålsdomen såvitt rör talan om enskilt anspråk som har förts i samband med åtalet — återkommer jag i specialmotiveringen.

Som jag har nämnt tidigare måste uppbyggnaden av ett informations-system av RI:s storlek ske etappvis. Detta gör det svårt att säkert bedöma hur pass stora rationaliseringsvinster som RI kan medföra för myndigheterna inom rättsväsendet. Ser man projektet enbart ur domstolarnas synvinkel, kan det förefalla tveksamt, om etapp 1 medför någon större arbetsbesparing för dessa. Under remissbehandlingen har från domstolshåll betonats att en omläggning av domsskrivningen övergångsvis kommer att snarare öka än minska domstolarnas arbetsbörda. En bedömning av RI-projektet måste emellertid ta sikte på de vinster som kan göras för rättsväsendet i dess hel-

het och även för myndigheter utanför rättsväsendet. Sett ur denna vidare synvinkel kan man konstatera, att den första etappen av RI kommer att innebära en betydande rationalisering i fråga om förandet av de två centrala brottsregister som skall samordnas. Härtill kommer att åklagarnas rapportering om domar i brottmål enligt personbladsrutinen kan upphöra. RI-förslagets konsekvenser måste bedömas också med tanke på övriga etapper av RI. Redan i en andra etapp, vilken i tiden beräknas i stort sett sammanfalla med etapp 1, planeras databehandling av domar för saköreslängd och rättsstatistik. Genomförandet av denna andra etapp synes innebära en väsentlig arbetsbesparing bl. a. för domstolarna. Under etapp 3 beräknas ytterligare system för databehandling av domar kunna tas i produktion. Detta kommer att medföra en lättnad inte bara beträffande domstolarnas uppgiftslämnande utan också för andra myndigheter. När RI har byggts upp, blir det i och för sig möjligt att på maskinell väg vidarebefordra den information om domar i brottmål som har matats in i dataanläggningen till alla myndigheter som har behov därav. I vilken utsträckning domstolarnas underrättelseplikt kan ersättas med sådana maskinella meddelanden kommer att utredas under det fortsatta arbetet på RI-projektet. Härvid måste främst beaktas om myndighet som skall erhålla underrättelse om dom behöver ha tillgång till en fullständig kopia av domen. Redan nu har man anledning räkna med att domstolarnas underrättelseplikt i brottmål i inte ringa mån kan komma att ersättas av meddelanden som framställs på maskinell väg eller av andra maskinella bearbetningar.

Utöver den nu berörda förenklingen av domstolarnas uppgiftslämnande medför den föreslagna omläggningen av domsskrivningen också andra fördelar för domstolsväsendet. Jag vill peka på att redan den standardisering av rubrikens och domslutets utformning som uppnås genom en sådan reform i och för sig är av ett inte obetydligt värde från rationaliseringssynpunkt. Som jag har nämnt förut anser jag också att en dom avfattad enligt formulär i åtskilliga fall kan bli mer lättillgänglig för den som önskar ta del av domen än en dom som har skrivits på traditionellt sätt.

Mot bakgrund av det nu anförda anser jag, att övervägande skäl talar för att underrätternas domsskrivning formaliseras i huvudsaklig överensstämmelse med samarbetsorganets förslag. Reformen bör i princip avse alla brottmålsdomar, eftersom de system för databehandling av domar som planeras under etapp 1—3 av RI kommer att omfatta alla sådana avgöranden. Frågan huruvida omläggningen av underrätternas domsskrivning kräver en lika långt gående formalisering i fråga om hovrätternas domar undersöks f. n. inom justitiedepartementet. Jag är därför inte beredd att ta ställning till denna fråga. Som har påpekats i departementspromemorian torde det beträffande högsta domstolens domar inte vara behövligt att införa någon skyldighet att avfatta dessa enligt formulär.

Den formalisering av domsskrivningen som jag nu har förordat bör enligt

min mening åtföljas av en motsvarande omläggning i fråga om avfattningen av beslut i brottmål. Jag tänker här främst på sådana beslut som enligt 30 kap. 10 och 11 §§ RB skall tas upp i domen. Det kan också visa sig vara praktiskt, att vissa mera frekventa typer av slutliga beslut, som sätts upp särskilt, avfattas enligt formulär med tanke på RI, t. ex. avskrivningsbeslut.

De författningsbestämmelser som fordras för genomförande av den nu föreslagna reformen torde huvudsakligen få meddelas i administrativ ordning. I 30 kap. RB bör därför ges bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter om avfattning av dom och beslut i brottmål. Med hänsyn till att 30 kap. RB i princip gäller även beträffande en del andra avgöranden av domstol än dom och beslut i brottmål, bör bemyndigandet innefatta rätt för Kungl. Maj:t att också i fråga om sådana avgöranden meddela bindande föreskrifter i nu berörda hänseende, i den mån det visar sig erforderligt.

Som jag har nämnt förut aktualiserar RI-förslaget även vissa andra frågor om ändring i RB. Två av dessa spørsmål — underrättelse till tilltalad om dom i brottmål och anpassning av stämningsansökan och stämning, som utfärdas av åklagare, till ADB-rutiner — kommer jag att behandla i avsnitt 3 och 4. I departementspromemorian har vidare diskuterats om en omläggning av domsskrivningen med tanke på ADB bör föranleda en revision av reglerna i 30 kap. 13 § RB om rättelse av dom. Det har därvid påpekats, att man i vart fall under ett inledningsskede torde få räkna med att en del formella felaktigheter i domarnas avfattning kan komma att uppdagas i samband med databehandling av dessa. Vidare har anförts att nuvarande regler om rättelse av uppgift från domstol till kriminalregistret inte kan tillämpas, om en felaktighet upptäcks i en domskopia som sänts in för databehandling. Jag vill med anledning härav framhålla, att en omläggning av det slag varom nu är fråga inte torde medföra några principiellt nya problem beträffande tillämpningen av institutet rättelse av dom. Även om en övergång till databehandling av domar under ett inledningsskede skulle leda till en viss ökning av antalet beslut om rättelse, synes inte enbart denna omständighet motivera att föreskrifterna om rättelse av dom nu omprövas. Jag anser därför, att de nuvarande reglerna tills vidare bör behållas oförändrade. Som har påpekats i promemorian torde erforderliga föreskrifter om kontrollenhetens förfarande, när en felaktighet har konstaterats i en insänd domskopia, kunna meddelas i administrativ ordning.

Till en del mindre jämkningar i 30 kap. RB med anledning av RI-förslaget återkommer jag i specialmotiveringen.

Avslutningsvis vill jag beröra en fråga som har visst samband med omläggningen av domstolarnas uppgiftslämnande i brottmål. Vid remissbehandlingen av departementspromemorian har av några hovrätter uttalats farhågor för att det föreslagna informationssystemet skall leda till en vidgad brottsregistrering. En sådan utveckling synes dem betänkelig med hänsyn till individens krav på skydd mot ett överdrivet registreringsväsende. Jag önskar

med anledning av dessa uttalanden understryka, att RI-projektet syftar till en teknisk omdaning av nuvarande brottsregistrering. Gällande bestämmelser om vad som får lämnas ut från brottsregistren skall i princip inte ändras. Avsikten är att de lagändringar som nödvändiggörs av den planerade samordningen av kriminalregistret och rikspolisstyrelsens personregister skall behandlas i en departementspromemoria, som utarbetas inom justitie-departementet och remissbehandlas under våren 1969.

Beträffande departementschefens specialmotivering får utskottet hänvisa till propositionen s. 59 f.

Motionens motivering

Till stöd för sin hemställan anför motionärerna följande.

Den förenkling av de olika rättsvårdande instansernas rapporteringsarbete som kan förutses följa av genomförandet av rättsväsendets informationssystem är välkommen också för domstolarna. Denna rationalisering borde dock kunna genomföras utan att man företar den i proposition nr 26 föreslagna hårda formaliseringen av domsskrivningen. Den önskvärda förenklingen av rapporteringsarbetet torde kunna åstadkommas genom att uppgifterna lämnas på *en* standardiserad blankett medan själva domarna avfattas på det individuella sätt som hittills skett.

Av många skäl ter sig de föreslagna reglerna för avfattning av domar mindre lämpliga. Den föreslagna standardiseringen av domsluten torde vara mycket svår att genomföra i komplicerade mål med flera tilltalade, många åtalspunkter — som kan avse olika tilltalade i skilda kombinationer — och med målsägandanspråk mot flera tilltalade om solidariskt betalningsansvar. Om man å andra sidan, som aviseras av departementschefen, kringgår denna svårighet genom att lämna komplicerade domar utanför blankett-systemet eller genom att använda ett större antal olika blanketter för olika domar går en stor del av den eftersträlvade rationaliseringen förlorad. Under alla omständigheter måste det vara ett oeftergivligt villkor att domen också i framtiden när det gäller yrkanden, bevisning, bevisvärdering och överväganden rörande påföljden kan utformas på det sätt, som i varje särskilt fall påkallas av omständigheterna. Med det föreslagna blankettssystemet torde detta inte längre vara möjligt.

Den ökade svårförståelighet för de enskilda som berörs av domarna är en annan viktig faktor som talar mot förslaget. I propositionen framförs inga motiveringar till påståendet att rapporteringen skulle avsevärt förenklas genom det föreslagna förfarandet att låta rapporten få formen av en kopia av domen i stället för att utföras på en särskild blankett. I beaktande av de olägenheter som systemet kan förväntas medföra yrkar vi därför avslag på propositionen i den del som gäller utformningen av domsskrivningen.

Under alla omständigheter ter sig förslaget om att domslutet skall utgöra första momentet i domen och följas av yrkanden och skäl olämpligt. Denna ordning kommer att göra ett egendomligt intryck särskilt vid muntlig uppläsning. Om den föreslagna standardiseringen av domsskrivningen trots de från många remissinstanser framförda invändningarna genomförs, vill vi i andra hand yrka att den hittillsvarande ordningen i domsskrivningen — med domslutet placerat efter yrkanden och domskäl bibehålles. Denna ordning kan inte utgöra något hinder vid utarbetandet av formulär m. m.

Underrättelse till tilltalad om dom i brottmål

Rörande gällande bestämmelser, tidigare ändringsförslag samt remissyttrandena över departementspromemorian i denna del får utskottet hänvisa till propositionen s. 50—53.

Departementschefen anförde i denna del följande synpunkter.

RB innehåller f. n. ingen allmän regel som ålägger domstol att i brottmål skriftligen underrätta den tilltalade om utgången i målet. Avkunnas domen vid huvudförhandlingen i målet och är den tilltalade närvarande vid denna, får han ett muntligt besked om målets utgång. Avkunnas domen inte vid huvudförhandlingen, lämnar domstolen underrättelse om tiden och sättet för domens meddelande. Har målet handlagts i den tilltalades utevaro, vilket under vissa förutsättningar kan ske när det inte kommer i fråga att ådöma annan brottspåföljd än böter, får den dömde i allmänhet inte något besked om vare sig tiden och sättet för domens meddelande eller målets utgång. Jag vill i det sammanhanget erinra om att antalet bagatellmål som avgörs i den tilltalades utevaro har minskats avsevärt genom 1968 års ändringar i RB (prop. 1968: 82). I vissa undantagsfall, såsom i militärt mål, har domstolen i administrativ ordning ålagts att alltid delge den tilltalade en avskrift av domen. Är den dömde häktad eller eljest intagen i fångvårdsanstalt får han enligt särskilda bestämmelser regelmässigt tillfälle att avge nöjdförklaring på grundval av antingen ett av rätten utfärdat bevis om utgången i målet (domsbevis) eller avskrift av domen som domstolen har sänt till föreståndaren för häktet eller styresmannen för anstalten. Det kan tilläggas, att åklagare enligt nuvarande praxis automatiskt eller på grund av överenskommelse med domstolen i de flesta mål får en kopia av domen i målet (jfr JO:s ämbetsberättelse år 1964 s. 206).

De nuvarande reglerna om domstolarnas skyldighet att underrätta den tilltalade om meddelade domar är, såsom har framhållits i första lagutskottets utlåtande, inte helt tillfredsställande. Även om några allvarigare olägenheter hittills inte har yppats, talar hänsyn till den dömde starkt för att denne bör få ett skriftligt besked om utgången i målet, vare sig han närvarit vid huvudförhandlingen eller inte. Orsaken till att en underrättelseplikt av detta slag hittills inte har införts är främst att söka i den ökade arbetsbelastning för domstolarna som en sådan skyldighet skulle innebära. Med hänsyn till den i föregående avsnitt förordade omläggningen av domsskrivningen i brottmål har detta skäl mot en allmän regel om underrättelseplikt förlorat en del av sin bärkraft. Med ett nytt system för domsskrivningen torde en sådan regel inte behöva vålla någon större ökning av domstolarnas arbetsbörda. Avfattas domen delvis, dvs. såvitt avser rubriken och domslutet, enligt formulär på tryckt blankett, kan på ett enkelt sätt framställas en kopia av domsblanketten, vilken sedan kan sändas till den tilltalade. Det är tänkbart

att en underrättelse av motsvarande innehåll i en framtid kan framställas på maskinell väg och tillställas den dömde från RI. På grund av det anförda förordar jag, att en underrättelseplikt av ifrågavarande slag införs. Föreskrift härom kan lämpligen tas in i RB. Någon formlig delgivning av underrättelsen med den tilltalade bör inte ske. Skyldigheten att lämna den dömde meddelande om utgången i målet bör gälla både underrätt och överrätt. Närmare föreskrifter om underrättelseplikts fullgörande torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Avfattning av stämningsansökan i brottmål enligt formulär m. m.

Beträffande gällande bestämmelser, departementspromemorian och yttrandena över den m. m. får utskottet hänvisa till propositionen s. 54—57.

Departementschefen anförde i denna del följande synpunkter.

RÅ:s förslag att införa möjlighet för Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att meddela närmare föreskrifter om avfattning av stämningsansökan och direktstämning i brottmål har nära samband med den under avsnitt 2 behandlade frågan om omläggning av domsskrivningen i sådana mål. Jag vill först peka på att ett system med domsformulär anpassade för ADB i viss utsträckning kräver, att domstolarna på ett snabbt och säkert sätt får tillgång till vissa uppgifter av väsentligen formell natur som nu regelmässigt inte tas med i domen. RÅ har särskilt nämnt uppgift om den tilltalades personnummer. En sådan uppgift bör lämpligen tillhandahållas domstolen genom åklagarens försorg. Enklast sker detta genom att personnumret alltid tas med i stämningsansökningen.

Den föreslagna omläggningen av uppgiftslämnandet i fråga om dom i brottmål gör det vidare önskvärt att vissa uppgifter, som ingår i stämningsansökningen och varom domstolen skall underrätta RI, i formellt hänseende anpassas till ADB. Ett exempel på uppgifter av det slag jag nu syftar på utgör uppgift om tiden för det åtalade brottet. Uppgift i detta hänseende lämnas f. n. av domstolarna till kriminalregistret på en särskild uppgiftsblankett. Avsikten är, att tidsangivelsen enligt det föreslagna systemet för domsskrivningen skall lämnas på särskild plats på den kopia av domen som sänds in för databehandling. Anpassningen till ADB-rutiner gör det önskvärt att denna tidsuppgift anges om möjligt med siffror och inte med obestämda tidsuttryck av det slag som f. n. förekommer i inte ringa utsträckning. För att underlätta uppgiftslämnandet i detta hänseende och skapa förutsättningar för att uppgiften till kriminalregistret blir så tillförlitlig som möjligt bör tidsangivelsen helst vara utformad efter ADB-normer redan i stämningsansökningen. Några svårigheter för åklagarna torde knappast uppkomma med en sådan ordning. Den torde i själva verket leda till att uppgiften om tiden för gärningens begående blir mera preciserad än enligt nuvarande praxis, något som från flera synpunkter är till fördel.

RI-projektet skapar som jag har nämnt förut också förutsättningar för andra rationaliseringsåtgärder som har visst samband med den föreslagna omläggningen av domsskrivningen. Jag avser här främst den i departementspromemorian framförda tanken på att skapa möjlighet att vid doms avfattning ersätta nuvarande redogörelse för åklagarens yrkanden med en kopia av stämningsansökningen. Detta förslag har under remissbehandlingen väckt positivt gensvar från domstolshåll. Som har påpekats därvid kan det inte gärna komma i fråga att gå längre än att öppna möjlighet för domstolarna att i de fall de finner det lämpligt ersätta redogörelsen för åklagarens yrkanden med en till domen fogad kopia av stämningsansökningen. En påtaglig begränsning av vinsten med en sådan reform ligger självfallet däri att åtalet inte sällan ändras eller justeras vid huvudförhandlingen i målet. Ett genomförande av förslaget synes förutsätta, att stämningsansökning i formellt hänseende anpassa till det förut berörda systemet med formulär till dom i brottmål.

Det är inte uteslutet att med tanke på RI vissa uppgifter kan komma att hämtas direkt från stämningsansökningen för maskinell bearbetning under den fortsatta utbyggnaden av datasystemet. Det blir då nödvändigt att dessa uppgifter — i likhet med vad som har föreslagits i fråga om domstolens dom — ges en utformning som lämpar sig härför.

De nu ifrågasatta ändringarna av åklagarnas och domstolarnas handläggningsrutiner synes inte kunna genomföras utan att bemyndigande ges för Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter om avfattning av stämningsansökan och direktstämning. Med anledning av vad Föreningen Sveriges åklagare anfört angående räckvidden av ett sådant bemyndigande vill jag understryka, att några sakliga ändringar i fråga om stämningsansökningens och direktstämningsens innehåll inte är åsyftade. Det skall liksom hittills ankomma på åklagarna att bestämma det sakliga innehållet i dessa handlingar. På grund av det nu anförda förordar jag, att i 45 kap. RB ges bemyndigande för Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att meddela närmare föreskrifter om avfattning av stämningsansökan och stämning, som utfärdas av åklagare.

Lagrådet

Lagrådet lämnade lagförslaget utan erinran.

Utskottet

Som ett led i strävandena att rationalisera de rättsvårdande organens verksamhet bedrivs inom justitiedepartementet arbete på uppbyggnaden av ett informationssystem för rättsväsendet (RI). I den första etappen samordnas

det allmänna kriminalregistret med rikspolisstyrelsens personregister och läggs om för automatisk databehandling. Uppgiftslämnandet till registren kan samtidigt förenklas. Avsikten är att såväl överrätter som underrätter skall lämna meddelande till registren i form av kopia av dom eller beslut i brottmål, som — åtminstone i övergångsskedet — tillförts vissa kompletterande uppgifter.

I förevarande proposition föreslås vissa ändringar i rättegångsbalken, vilka aktualiserats av det nya informationssystemet. Ändringsförslagen gäller bl. a. avfattning samt avkunnande av domar och slutliga beslut. Eftersom reglerna för dessa kategorier av domstolsavgöranden i väsentliga avseenden överensstämmer med varandra, avstår utskottet i det följande från att göra skillnad dem emellan. Vad som sägs om dom får därför avse också slutligt beslut.

Enligt propositionen skall domen avfattas sålunda att domslutet, som nu anges sist i domen, i stället upptas omedelbart efter rubriken och före yrkanden och domskäl. Dessutom föreslås att Kungl. Maj:t får bemyndigande att meddela närmare föreskrifter om avfattningen av domen. Avsikten är att möjliggöra sådan omläggning att domen avfattas på formulär, som lämpar sig för den automatiska databehandlingen. Oaktat de föreslagna nya bestämmelserna rör brottmålsdomar som meddelas i alla instanser, avses enligt departementschefen att f. n. formalisera endast domskrivningen vid underrätterna. Beträffande högsta domstolens domar anför departementschefen, att det inte torde vara behövt att införa någon skyldighet att avfatta dessa enligt formulär. Rörande hovrättsdomarna upplyses det att man inom justitiedepartementet är sysselsatt med att undersöka om även dessa bör formaliseras. Departementschefen är inte nu beredd att ta ställning härtill.

I den i anledning av propositionen väckta motionen I: 922 uttalas farhågor för att formaliseringen blir svår att genomföra i sådana mål med flera tilltalade där olika komplicerade kombinationer av såväl ansvarsyrkanden som skadeståndsyrkanden förekommer. Mot formaliseringen talar enligt motionärerna också det förhållandet att domarnas innehåll blir mera svårtillgängligt för de enskilda som berörs av dem. Vidare anses förslaget att domslutet skall placeras före yrkanden och domskäl under alla omständigheter olämpligt.

Av propositionen framgår att RI väntas medföra ökade möjligheter till snabb och säker information samtidigt som man kan räkna med att besparingar uppkommer inom alla grenar av rättsväsendet då systemet blivit fullt utbyggt. Det pågående arbetet är således ett värdefullt led i de rationaliseringssträvanden som bedrivs inom justitiedepartementet på rättsvårdens olika områden. Som departementschefen anför skulle det i och för sig ha varit önskvärt att ha tillgång till ett fullständigt förslag till nya handlägg-

ningsrutiner för avfattning av dom och expediering av uppgift om domen till RI, men avsaknaden härav bör inte hindra att principerna för omläggningen fastslås redan nu. Ett på fastställda formulär baserat system torde komma att fungera bra beträffande det stora flertalet domar, men det kan — som framhålls av departementschefen och motionärerna — bli svårigheter i mera ovanliga eller komplicerade fall. Hänsyn härtill måste tas i tillämpningen. För att praktiskt utprova handläggningsrutinerna planeras inom justitiedepartementet en försöksverksamhet, som skall påbörjas vid olika domstolar, sedan Kungl. Maj:t erhållit det begärda bemyndigandet att meddela närmare föreskrifter om avfattningen av dom.

Rörande domens avfattning må nämnas att formaliseringen enligt departementschefen inte avses få medföra inskränkning i domstolarnas rätt att bestämma det sakliga innehållet och följaktligen inte heller påverka domskälens utformning. Av propositionen framgår också att det bedöms som ett oeftergivligt krav att domen utformas så att de som önskar ta del av den utan svårighet kan tillgodogöra sig dess innehåll. Formaliseringen får enligt departementschefen inte heller försvåra arbetet för de myndigheter som har att ta befattning med domen, och enligt vad som upplysts för utskottet är avsikten att de formulär, som kan komma att utarbetas efter försöksverksamhetens avslutande, skall bli föremål för remissbehandling.

Som nämnts inledningsvis upptar propositionen även förslag om hur dom skall avkunnas muntligen. I överensstämmelse med den föreslagna ordningsföljden vid avfattning av dom föreslås sålunda att avkunnande må ske genom återgivande av domslutet och domskälen. Utskottet, som i likhet med departementschefen anser att det för den tilltalade kan vara av vikt att vid avkunnandet genast få ett besked om utgången i målet, har ingen erinran mot förslaget. I hittillsvarande praxis torde det inte ha uppfattats som en skyldighet att tillämpa den i lagen angivna ordningsföljden vid avkunnandet. Den nya bestämmelsen behöver inte medföra någon brytning av denna praxis även om huvudregeln bör vara att domslutet uppläses först.

På grund av det anförda, och då utskottet ej haft någon erinran mot propositionens förslag i övrigt, får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, med avslag å motionen I: 922, bifalla förevarande proposition, nr 26.

Stockholm den 22 april 1969

På första lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Alexanderson (fp), Erik Svedberg (s), fröken Mattson (s), herrar Hjorth (s), Schött (m), fru Lilly Ohlsson (s)*, herrar Ernulf (fp) och Ferdinand Nilsson (cp);

från andra kammaren: fru Löfqvist (s)*, fröken Bergegren (s)*, herrar Wiklund i Stockholm (fp), Jönsson i Malmö (s)*, Larsson i Norderön (cp), Hansson i Piteå (s), Johansson i Växjö (cp) och Oskarson (m).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Alexanderson* och *Ernulf* (båda fp).